

BA OTE DAGO EUSKAL INDUSTRIA AUDIOBISUALIK?

PELLO SARASOLA

Audiobisualaren sektorea bere osotasunean aztertzeko, guttienez bi ikuspuntu ezberdin hartu behar dira kontuan. Batetik, zenbateraino den baliagarria euskaldunon elementu bereziak isladatzeko eta sustatzeko, eta batez ere euskararen normalkuntza eta bilakaerarako. Esan nahi da, zentzurik zabalenean hartuta, euskal kulturaren sostengu izateko.

Bestetik, honako alderdi hau: industria dela. Sektoreak nekez bazter ditzake gure gizartean hain hedaturik dauden zenbait kontzeptu: baliabideak, emaitzak, epeak, errentagarritasuna, balantzeak eta abar. Gure artean ere gero eta gehiago aplikatuko dira baremo hauek. Hemendik kanpo urte asko

daramate koste eta irabazien analisia audiobisualaren arloan aplikatuz.

Hori horrela, artikulu honen helburu nagusia titulu gisan egin dudan galderari erantzutea izango da: ba ote dago euskal audiobisualaren industriaz hitz egiterik?

Gure gizartean egon dauden komunikabideen eboluzioa kontuan izanik, eta konkurrentzia erabat gogorra dela ikusirik, edo merkatuak ezarritako baldintzeratara makurtzen zara edota bestela, hutsean geratuko dira zure asmorik zintzoenak.

Telebista-kateen arteko lehia gaur egun baino ahulagoa zenean eta baliabide ugariagoz jarduteko aukera izan genuenean, «arrisku» gehiago hartzeko eta ausardia gehiagoz jokatzeko moduan ginen. Nahiz eta espero genituen emaitzak epe laburrean ez jaso, ez genuen fruituak egun batetik bestera jasotzeko behar larrik.

Gaur egun, ordea, oso besterik da, berehala «jokoz kanpo» geratzeko arriskua daukagu eta. Ikusleak gero eta aukera gehiago dauka eta zure eskaintza interesgarri gertatzen ez bazaio, berehala ahaztuko da zutaz. Eta eskuetan izan dituzun baliabideen emaitza hutsaren parean gera daiteke. Telebista digitalaren atarian gauden une honetan, diru-kopuru handiak nekez eskuratu ahal izango dituzte komunikabide publikoek baldin beren oihartzuna apurra bada gizartean. Arazo hau areagotu egin da eta egingo da ikusleari helaraziko zaizkion aukerak kontuan izanik. Hitz gutxitan esateko, ikusleak bere telebista atseginez ordainduko du, baldin eta erabiltzen badu. Ondorioz, egoera berriak gero eta gehiago begiratuko dio kostu-emaitza ekuazioari. Noski, ez da apustuitsuak egiteko garairik aiposena, ez eta etekin garbia ekarriko ez duten inbertsioak egiteko ordua ere.

Lehenik eta behin, arestian egindako galderari erantzun egokia eman ahal izateko, baldintza orokor zenbait ezarri beharoko genuke.

- Audiobisualaren sektorea berria da Euskal Herrian. Duela 15 urte plazaratu zen, ETBren jaiotzarekin. Bistan da, ETB

sortu aurretik ere ekimen zenbait egon bazegoela eta ahalegin interesgarririk eman zela. Dena den, noizbehinkako saiakerak baino ez ziren eta sektorea ren sendotzea ekarri ez zutenak. Honekin zera esan nahi dut: nahiz eta eskarmenturik falta ez, etorkizunaren nondik norakoak aurrez ikusteko gai ez gara. Audiobisualaren bilakaera nondik nora joango den dakiela esaten duena arinkeriaz ari da edota harropuzkeriaz. Egia esan, abiatu baino ez gara egin.

- Zenbaitetan, EITB eta euskal audiobisualaren sektorea nahastu egiten ditugula jo dezake norbaitek. Ez da hori gure asmoa, inondik ere. Gertatzen dena zera da: alde batetik, idazten ari naizen une honetan ETBren ikuspuntutik egiten dudala eta, bestetik, oraindik ere euskal audiobisualaren ekimena ETBren inguruan erne ohi dela. % 50 baino gehiago esango nuke. Aurrerago zehaztuko dudan bezala, euskal sektore pribatuak ETBren menean jarduteari uzten dion heinean lortuko du bere heldutasuna. Horrela bakarrik hitz egin ahal izango genuke euskal audiobisualaren industriaz egiazki.

SEKTORE AUDIOBISUALAREN BILAKAERA

Oraindainokoari jarraituz, gaur egun ETBren eboluzioa (euskal audiobisualaren ekoizpena ETBra bakarrik ez dela mugatzen esan dugu) sektorearen adierazle egokia da eta exponenterik argiena.

90eko hamarraldiaren hasierari buruzko datuak errepertatuz (hemerrotekak aztertzea baliagarria litzateke), telebista pribatua plazaratu zen garaikoak alegia, aditu zenbait, ingurune askoz konpetitiboago baten atarian, ETBren etorkizun beltzaz jardun zen. Horietako batzuk ETB 1en bilakaera testimoniala baino ez zela izango esatera ausartu ziren eta beste batzuek ETB 2ren heriotza aldarrikatu ziguten, hots, epe ertainera ikuslerik gabe geratzeko arriskua zuela eta aurrera egiteko zentzua galduko zuela, gaztelaniaz zetorren uholde berriaren indarra ikusirik.

Hona hemen zer gertatu den ETBrekin 90eko hamarraldi korapilotsu honetan:

Urteko emisio-orduak

	ETB 1	ETB 2	Guztira
1990	3.880	3.527	7.407
1993	4.852	4.768	9.620
1996	6.800	6.420	13.220

Lehen ahalegin modura, 90eko hamarraldian sortu zitzaion erronkari bere eskaintza ugalduz erantzun zion ETBk; orduarte kontsumo gehieneko orduetan bakarrik emititzen zuen eta ahal zen ordurik gehienetara, goizaldeko txikietara ezik, zabaldu zituen bere programak. Sei urte geroago, emisio-denbora % 75 gehituz, urtero ia 7.000 ordu euskaraz eskaintzera pasatu da ETB.

Emisio-orduak 1996an generoz genero (ehunekotan)

	ETB 1	ETB 2
<i>Albistegiak</i>	16,1	23,1
<i>Dibulгатiboak</i>	16,0	23,1
<i>Kirol-erretransmisioak</i>	20,3	—
<i>Entretenigarriak</i>	7,4	11,4
<i>Fikzioa</i>	25,4	43,1
<i>Gazteentzakoa</i>	14,9	—

Aurreko grafikoak erakusten duenez, oro har ETBren eskaintzaren ia % 40 gizarte-programazioari zuzendua dago, albiste eta dibulgazioari ordu gehien eskaintzen dion telebista izanez Estatuan.

Emisio-orduen gehikuntza garrantzitsua izan arren, aintzartat hartzekoa da oso barne-produkzioaren aldeko erabaki sendoa: ETBk emititzen duen programazioaren % 70 Euskal Herrian egina da. Europan ez dago maila hori aurkez dezakeen telebista asko. Urtez urte, Euskal Herriko profesionalen balantzeak honako hau erakusten du:

Barne-ekoizpeneko emisio-orduak 1996an

<i>Albistegiak</i>	3.900
<i>Dibulгатiboak</i>	2.106
<i>Entretenigarriak</i>	1.090
<i>Kirol-erretransmisioak</i>	1.000
<i>Fikzioa</i>	575
<i>Gazteentzakoa</i>	517
<i>Beste batzuk</i>	188

Bistakoa denez, egungo telebista-genero guztiak biltzen dituen ekoizpen oparo eta aberatsa.

ETBren entzulegoa (*share*, telebista kontsumoaren ehuneko)

	Biztanlego osoa		Biztanlego elebiduna	
	<i>batezbeste</i>	<i>prime-time</i>	<i>batezbeste</i>	<i>prime-time</i>
1991	14,2	18,8	18,6	24,3
1993	16,2	19,8	22,7	29,8
1996	22,9	27,4	33,7	42,0

Iturria: Sofres A.M. EAE 1.996an.

ETBk Euskadiko entzulego osoaren % 23 bereganatzen du. Portzentaia berbera % 34ra igotzen da euskaldunen artean. Azkenaldian Estatuan entzulego gehikuntza handiena izan duen telebista da ETB.

90eko hamarraldiaren hasieran % 10aren inguruan zebilen ETB eta ez da ahaztu behar orduan TVEren bi kateekin baino ez zuela egunero lehiatzen. 1997ko lehen hilabeteetan telebista-kontsumoaren laurdena bereganatzera pasatu da (joan den otsailean bere markarik hoberena lortuz: % 24,8).

1996an ETB biztanlego elebidunaren artean gehien ikusitako telebista izan zen, lehen aldiz TVE gaindituz. ETB 1ek, % 20 inguruko audientziak, 90eko datuekin alderatuz, bikoiztu egin du bere ikuslegoa, zenbait ordutan katearik ikusiena izanik eta saiorik arrakastatsuenak eskainiz (kirolaz gainera, *Goenkale*, *Jaun eta Jabe*, *Txiskola...*).

Hori horrela, zenbaitek pentsa dezake aipatu eboluzio honen alboan baliabideen gehikuntza nabarmena egon daitekeela. Ez da horrelakorik eman.

Finantziazio publikoa (milioi pezetatan)

	Subentzinoa	KPIren arabera
1991	7.305	7.305
1993	7.934	8.521
1996	8.986	9.242
1997	8.681	9.539

Taula honetan ikus daitekeenez, ETBren aurrekontua 1997an, KPIren egoera kontuan izanik, 1990ean baino 860 miloi pezeta gutxiago da. Beste modu batera esanda, ETB Eusko Jaurlaritzaren Aurrekontu Orokorren % 1,9 jasotzetik % 1,2ra pasatu da. Hau da, Euskal Telebista 1990az geroztik biztanlegoari % 10 merkatu zaio. Bestalde, 90eko hamarraldiaren hasieraren aldean denbora-kopuru bikoitza egiten dute telebista-aurrean.

Datu hauek, besteak beste, zera ematen digute aditzera:

- ETB, batezbeste, dagokion audientziaren proportzio-zatia in jabe egin dela. Eskaintza orokorra (ETB, TVE, Tele5 eta A3) laurdena errepresentzen du eta eskariaren proportzio berbera jasotzen du.

- Datu honek beste alderdi interesgarri bat ere badu: emisio-ordu bakoitzaren kostua (milioi bat pezeta eskas) euskaldunek ikusten duten beste kateetako baino 10/20 bider baxuagoa da.

- Programarik berezi eta garestienek ETBn inoiz ez dute orduko bost milioiren marra gainditzen. Konpetentzian ez dira gutxi 50 milioi orduko behar dituztenak.

- EAEko etxebizitza bakoitzak hilabetero batezbeste mila pezeta inguru ordaintzen du ETBren bi kateak ikusteagatik (gogoan izan kodifikatuak 3.500 pezeta balio duela). Gainera, zergen bitartezko ordainketa denez, batzuek gehiago ordaintzen dute baina beste zenbaitek, gutxiago. Eta batzuk, hutsaren

truk. Esan gabe doa Nafarroan eta Iparraldean dohainik ikusten dutela ETB.

- Euskal biztanle bakoitzak hamar pezeta ordaintzen du ETBn ikusten duen ordubete bakoitza (euskaldunak, batezbeste, egunero hiru ordu laurdenez ikusten du ETB). *Goenkale*-k bost pezeta, *Gaur egun*-ek bost pezeta, Athletic-Reala derbya hogeitaz hamar pezeta...

Ez dut dudarik egiten, batek baino gehiagok datu hauek irakurri orduko pentsatuko duela ETBk bere gizarte-errentagarritasuna neurtzerakoan, audientzia baremo bakartzat eta irizpide soiltzat hartzen duela.

Erantzuna, noski, ezezkoa da. ETBren helburuak honako hauek dira:

- Euskararen normalkuntza.
- Euskaldun guztientzako telebista egitea, gehiengoaren eskakabideei erantzunez eta baita gutxiengoak egin ditzakeenei leihoak irekiz.
- Euskal audiobisualaren industria bultzatzea.

Bizpahiru adibide besterik ez programazioa erabakitzean audientzia helburu eta irizpide bakartzat ez dugula erakusteko:

- Adibide gisa, ETBk bere bigarren katearen bitartez (askok eskatzen duen bezala) barne-produkzioko fikzio-serieak (ETB 1ean bakarrik programatzen dira) eta futbol-partiduak emitituko balitu, zalantzarik ez, ETB 2 izango litzateke Euskadiko lehen katea.

- Estatuan eta Europan albiste- eta dibulgazio-ordu kopururik gehien emititzen duen kateen artean dago ETB. Hau ez da audientzia lortzearen harturiko erabakia.

- ETBk enpresa pribatuekin urtero kontratatu ohi dituen 5.000 milioietatik, % 90 baino gehiago euskal enpresetara bidertzen du. Noski, politika honekin kanpoko ekoizleek ekar ditzaketen ideia arrakastatsuak baztertuz, erakutsi beharreko «Made in Euskadi» sormenaren aldeko apustu nabarmena egiten du.

- Nahiz eta kanpoan erositako ekoizpenek ETB 1ean audientzia apalagoa izan, % 15 saio hauekin osatuz jarraitzen dugu. Arrazoi nagusia bikoizketa-jarduerari eustea da, epe laburre-ra garestia eta oso errentagarria ez gertatu arren, etorkizunari begira euskarazko telebista unibertsala eta konpetigarria lortzeko arlo hau erabakiorra izango da eta. Quebec-eko telebista publikoak bere ikuslegoa filmeak frantsesez ikusten ohi-tzeko berrogei urte behar izan zituen. Perspektiba honetan ETBren hamabost urte gutxi dira gure entzulegoa ere filmeak ikustera ohitzeko. Beraz, epe luzarako apustuak ere egiten ari gara ETBn. Ez, gaur egun audientzia ez da irizpide bakarra.

Hizpide asko eman eta emango duena da hau, baina orain-goz aski da. Halaz guztiz, argi eta garbi gera bedi audientzia ez dela helburu bakarra, ETBren gizarte-errentagarritasuna neurtzeko oinarrizko adierazlea baizik. Ikusleak eta bere eskakizunaz ahaztuz gero, nondik jo?

Oraindainokoak gogoan ditugula, jo dezagun saiakera honen muinera: nola eman daiteke gero eta baliabide gutxiago duen ETBk azken urteotako bilakaera izatea? Hori argituko duen hainbat faktore dago:

- Bistakoa denez, gaur egungo ETB orain hamar urtekoa baino hobea da. Besterik ezean, eskarmentu hutsarengatik ere, ez zitekeen beste modu batean izan.

- Barne-produkzioaren alde etengabeko apustua eginez, gure artean ETBk bakarrik duen kapital bereziari eutsiz, beste katea handiekin neurtzeko moduan izan da. Kapital hori «gertutasuna» da. Albistegiak, barne-produkzioko fikzio-serieak, bertoko jendez beteriko platoetan egindako programak, gero eta sarriago plazaratzeak, horrek guztiak ETBren eskaintza bere ikusleentzat errentagarri eta konpetitibo egitera eraman gaitu. Ez da aski bitarteko asko erabiltzea, baldin eta produktua hotz eta urruneko geratzen bada.

- Show eta purpurinazko telebistaren aurrean, ETBk bere hastapenetatik ikasi zuen (zer erremedio!) telebista «merkea» egiten. Kasu askotan programa batzuen arrakasta bere aurrekontuari lotua egon arren, kreatibitatea eta beste balio batzuk ga-

rrantzitsuagoak dira. Eta estuasunean egonik, prestutasunez jokatu beharra dago. Horrez gainera, beste konstatazio hau ere ez da ahaztu behar: salbuespenak salbu, aurrekontu oparoz eginiko programak asko murriztu dira azken urteotan. Gero eta gehiago ikusi dira «formato txikiko» programak.

- Dena den, barne-ekoizpenaren bitartez «merke» eredia lantzeaz gainera, ETBk FORTA sarea izan du bidelagun, merkatura agertzen ziren produktu zenbait bereganatzeko, eta hori bere biztanlegoari zegokion neurrian ordainduz. Bide honetaz baliatuz bakarrik izan ditugu ETBn eskaini ahal izan ditugun futbol-partiduak eta filmeak. Seguruenera, euskaldunok ez gara behar adina FORTAren garrantziaz jabetu, eta are gutxiago bere esanahirik sakonenaz, federazio-esperientzia baten hazia izan baita, kide bakoitzak nahi zuen operazioetan parte hartuz, telebista independenteen izaera gordez eta goitik ezarritako aginduetatik ihes eginez. Nahiz eta maila apalean izan eta telebista-eremuan soilik, bide interesgarria urratu da.

Azkenerako utzi dugu faktorerik garrantzitsuena eta artikulu honi begira interes gehien duena. ETBk hartutako erabakien artean ondoriorik sakonenak izan dituena hau da: kreatibitatea enpresa independenteen eskuetan uztea. Estatuan ari diren telebisten artean ETB bakarra da Programetako Departamendu berezirik gabekoa. Edozer egin nahi dela ere, ekoizle pribatu batengana jotzen da, kasuan kasu, eskaintzarik kreatiboena eta konpetigarriena egin dezaketengana. Hori da zerbait izan nahi duenarentzat bide bakarra gure artean.

Gure ustez, ekoizpen pribatuaren kolaboraziorik gabe, ETB ez zen aitzindaria izango lehen *sitcoma* egiten (*Bi eta bat*). Gero beste askok landu duen esparrua izan da. Gauza berbera esan dezakegu *Goenkale* moduko teleserie bati buruz ere. Eta zer eranda aski aberatsa da: *Funtzioa*, *Baietz barrez lehertu*, *Hor dago koska* eta abar. Azken boladan berriz beste hauek: *Txis-kola*, *Jaun eta Jabe*, *Aire-Aire* edota *Jaiak'96*. Ekoiztetze independenteekin elkaturik jarduteak ekarri du ondorio hau. Teknikoki guztiz bideraezina eta erabat garestia gertatuko zen proiektu hauen baitan dagoen kreatibitatea ETBko azpiegituraren bitartez bideratzea. TVEren eredura ez makurtzea eta bi-

de berriak urratu nahi izate hau ETBren funtzionamenduan ondoriorik erabakiorrenak izan dituen gertatu da. Beste telebista batzuetan orain hasiko dira eredu zaharren gaitza sendatu nahian.

Beste hitz batzuetan esanda, ETBren bilakaera emankorra izan bada, neurri batean ekoiztetxe pribatuen zerbitzuak hobetuz joan direlako izan da. Azken urteotan ETBren arrakastaz hitz egiterakoan ez da ahaztu behar, zuzen-zuzenean nahiz zeharka, mila profesional baino gehiago ari direla egunero ekoiztetzeko independente hauetan.

Enkarguzko lanean ikasi dute, ETBk aldioro planteiatzen dituen erronkei erantzunez. Sormen librean baino nekosogoa da enkarguzkoan lan egitea, noski.

Enpresa eta «industriaren» pentsakera garatu dute, telebista «urrezko meatzaren» mitotik ihes eginez. Zenbaitek uste duen eta beste lekuetan gertatzen ez den bezala, ETBn inor ez da aberasten, orduak besterik ez dira fakturatzen. Arrakasta lortzen duenari lan gehiago kontratatzen zaio; proiektu berrietan etengabe inbertituz lortzen dira industri irabaziak.

Konpetentzia geroz eta profesionaltasun gehiagoz asumitzen dute produktora pribatuek, eta formatoen nahiz generoen espezializatzea.

Ohartu dira telebista-arloan ideiarik biribilenean baino garrantzi handiago dutela pertsonen. Jakina da ideiarik ederrenak pantailaratuko duen talde egokia eta trebea eskatzen duela. Sarritan telebista-komunikazio egokia lortuko duten pertsonen bila ibiltzen gara lehenik, eta ondoren moldatzen ideiak eta formatoak.

ZINEZ, INDUSTRIAZ HITZ EGIN AL DEZAKEGU?

Orain arte aurreratu dugunak neurri batean erantzuten dio galdera honi, baina argibide gehiago emateko moduan gaude. Alde batetik orain arteko jarduerak eskenategi baikorra agertu digu, hau da, maila bateko azpiegitura eskaintzen due-

na, agente publiko nahiz pribatuaren arteko elkarlanak osotua, eta industriaren beste edozein alderdi bezala egituratua. Ondorio honen oinarrian elementu hauek leudeke:

- Orain arte ekoiztu den ordu-kopuruak industri bolumenaz hitz egiteko aukera ematen du.
- Produktu konpetigarria aurkezten digu, gure inguruan ezagutzen dugun kalitate-prezio erlazioa hobea.
- Erlazio hau azken urteotan gero eta konpetigarriago bilakatu da.
- Produktu audiobisual honek ikuslegoaren oniritzia jaso du. Nahiz eta produktu garestiagokoein konpetitu.
- Ez da ez ekoizpen-teknikarik ez eta eredurik ere kanpotik inportatzen. Euskal sektoreak bere programa-eredu propioak sortzen ditu eta, areago, gure eredu eta teknikak inoiz kanpora eraman dituzte.
- Sektorea bezero eta kide nagusi baten eskutik doa: ETB. Euskal Telebistak bertoko enpresen produktuak behar ditu, publikoak horixe eskatzen du eta.

Nolanahi, hau guztia kontuan hartzekoa izan arren, nekez hitz egin daiteke industriad sektoreak bezero nagusi bakarra baldin bada eta exportazio portzentaia murrizta bada. Egin diren ikerketek argi eta garbi erakusten dute alderdi kezkaigarri hau.

Gaur egun ekoizten den produktua estrategia 80eko hamarraldian ezarri baldin bazen, 2000. urtetik aurrera egin behar dugunak kezkatu behar gaitu orain. Ikusi da bide emankorra izan dela orain artekoa. Dugun eskamentuarekin erantzun behar diogu esportatzeko gai izateari.

Audiobisualaren industriad zinez hitz egiteko, esportatzeko gaitasuna eta sektorearen Barne Produktu Gordinaren gehikuntza (ETBren inbertsio mugatuen gainetik) hobetu beharreko bi puntu dira, heldutasunaren frogarik esanguratsuenak alegia.

Seguruenik ETBk bere gastu-ahalmena ez du nabarmen igotzerik ondoko urteetan. Ezingo du, inolaz ere, merkatuak eskatutako industria oso baten zama bere gain hartu.

ETBk, orain arte bezala, giza taldeak eta enpresari-egiturak sortu eta garatzeko oinarriak ezartzen jarraituko du. Hortik aurrera, enpresa pribatuek kanpoko diru-baliabideak lortzeko kapazitatea erakutsi beharko dute honetarako hainbat bide jarraituz:

- ETBk baino gastu-ahalmen handiagoko telebistetarako enkarguzko ekoizpenak eginez.
- Koprodukzioak edota beste herrialdetako ekoizpen-enpre-sekin lanean.

ETORKIZUNARI BEGIRA

Besteak beste, benetako industria bat izateko euskal audio-bisualaren sektoreak gainditu beharreko mugak dira:

- Enpresa-atomizazioa. Euskal audiobisualaren sektorea murrizta izan arren, oraindik ere enpresa gehiegi dago gure ustez. Atzerrian saldu ahal izateko proiektuen eboluzioan eta ondorengo merkataritza-gestioan inbertitu beharra dago. Inbertsio hau bideratu ahal izateko, diru sarrera sendoak behar dira eta, ETBren aurrekontuak kontuan izanik, lan-ordu asko fakturatzea baino beste biderik ez dago. Horretarako, enpresa-kopurua murriztu eta giza taldeen dimentsioak eta berauen diru-iturriak zabaldu behar dira.

- Atzerriko salmenta askoz ere errazagoa litzateke euskal produkzio guztia bilduko luketen lauzpabost enpresa indartsu badaude.

- Euskal enpresek elkartu beharra dute, oraintsu gertatu izan dena gerora eman ez dadin: proiektu berri bakoitzak bere enpresa sortarazten zuela, alegia. Azken bizpahiru urteotan aurrerapauso nabarmenak eman dira, baina oraindik ere euskaldunok zinema eta telebistari eskaini dizkiogun izar ugari kanpoko enpresetan ari dira lanean, salbuespen urri batzuk salbu.

- ETBren diru-iturrien murrizketa geldiarazi beharra. Egia da euskal audiobisualaren arloari eskainitako dirulaguntza

publikoei etekin egokia atera zaiela. Dena den ETBren diru-sarrerak behera baldin badatoz, enpresa pribatuek ere ezin izango dute proiektu konpetigarririk egin. Azken urteotan lortutako arrakastak gure ekoiztetxe pribatu zenbait kanpoan ezagutzera eraman du. Azkenaldian landatutako haziak fruiturik eman behar badigu, ondoko urteotan lortutako mailari eutsi behar diogu eta ahal bada, hobetu.

Zaila izango zaio ETBri bere diru-sarrerara propioak nabarmen igotzea (publizitate-salmentak urtero-urtero audientziarekin batera gorantz egin badute ere). Hau kontuan izanik, gizartean eta erakunde-mailan honako eztabaida hau irekitzea egokia dirudi, etorkizunean ETBrentzat bideratu beharreko diru publiko-kopuruaren joera zein izango den aztertzeko. Neurri hau lagungarria ezezik garrantzitsua ere izango litzateke oso, ez bakarrik gure, euskaldunon, gizarte-proiektuaren bilakaerarako, baita datorkeen industriaren eragile eta motor bezala, beharrezko dituen aukerak eskaini ahal izateko.

- Gaitasun tekniko eta artistikoaren hobekuntza. Euskal ekoiztetxeetako profesionalek azken urteotan aurrerapauso nabarmenak eman baldin badituzte ere, gaitasun artistikoan eta prestakuntzan berriak eman beharrean daude, sektore gaztea den heinean. Arlo bakar batera mugatuz eta adibide gisa, gidoilaritza aipatuko nuke. Sarritan parekatzen da idazle aberats bat telebistarako gidoilari batekin. Idazle on bat erraz galdu daiteke orri zuri baten aurrean hiru dimentsiotako istorio bat burutzeko: bideoa, audioa *on/off*-ean eta *soundtrack*-a. Testu on bat ez da aski telebistarako produktu on bat izateko. Audiobisualaren hizkuntzak bere giltzarriak ditu eta hauen eskuratzea eskarmentu profesional zabalak bakarrik ekar dezake.

Hala ere, eta oro har, Euskal Herriak geroz eta tekniko eta artista gehiago exportatzen du. Lehen aurreratu bezala, arazorik larriena enpresa egituratan dago.

TELEBISTA «DIGITALAREN» BIDEAN

Telebistak dinamika bizia darama oso azken urteotan. Pribatua sortu zela ez da preziso urte asko eta dagoeneko eske-

nategi hori aldatzen ikusten ari gara; egoki esaten ez bada ere, «telebista digitalaren» aurrean gaude.

Nahiz eta fidagarritasun apur bateko prebisioak egiteko goiz izan (ez ahaztu orain urtebete guztiok kableaz ari ginela hitz egiten; gaur satelitearen bidezko telebista dugu izarra), argi eta garbi dagoena honakoa da: telebista-panorama punta-puntako gai bihurtu dela azken hilabeteotan eta horren inguruan sortu direla burruka politikorik entzutetsuenak.

Jokoan asko dago eta inortxok ez daki zehaztasunez zer gertatuko ote den. Ikerketa batzuen arabera, hamar urte barru Euskal Herriko etxeen % 60 ordainduzko telebistaren ezein «paketeren» harpidedun izango da, 50-60 telebista-katea jaso ahal izango dutelarik eta hilerio 5.000-6.000 (gaur egungo prezioetan) pezeta ordainduz. Noski, *pay per view* zerbitzua erantzi behar zaio.... Beraz, Euskal Herrian bakarrik 30 mila miloiko negozioa legoke.

Hauek horrela, nolako etorkizuna izango du ETBk eta euskal audiobisualaren industriak ere?

ETBri dagokionean, orain 5-6 urte bezala, ikuspegi ezkorrik badago eta datozen kateen kompetentziarekin Euskal Telebistak egungo protagonismoa galduko duela diote eta euskal gizar-teak aurrekontu-mailan egiten duen esfortzua justifikatzeko zaila izango dela azpimarratzen dute. Beste zenbaitek, ordea, kompetentziak ETB ez duela galduko pentsatzen dute. Horien artean gaude eta badugu arrazoi zenbait horrela pentsatzeko:

- Estatu Batuetan, gaur egun etxe bakoitzeko batezbeste 42 katea jasoz, ikuslegoaren % 75 esparru zabaleko lau kate irekiek biltzen dute (ABC, NBC, CBS eta FOX). Estatu Batuetako eskarmentua hori bada, gure artean egin beharreko galdera hau da: ia ETBk beste esparru zabaleko katearik indartsuenen artean (gaurkoak eta sor daitezkeen kate berriak kontuan izanik) bere goi-mailari eutsiko ote dion.

- Galdera honi dagokionez, esan beharra dago, ikus-entzuleek erreferentzi puntu anitz duen unean, pertsonalitate finko eta zehatzik ez duten katea horiek desagertu egingo direla.

ETBri identifikazio-elementu geroz eta garrantzitsuago hori berez datorkio: ETB «euskal» telebista da eta izango da beti. Zenbat eta katea gehiago, gertutasunak eta hurbileko atxikimenduak hainbat eta garrantzi handiagoa hartzen du.

- Orduan telebista lokaletan al dago etorkizuna? Ez, telebista-produkzioa beti ere garestia izango da eta gutxienik gizarte-kobertura jakina izan beharko du, finantza-bideak bereganatu ahal izateko. Telebistak ez du irratiarekin parekotasunik puntu honetan.

- Dohainik datozkeen eta ordainezko hainbeste telebista-eskaintza betetzeko programa asko beharko da. ETB hainbat banatzaileen kide aproposa izan daiteke: azken urteotan lorturiko artxibo zabalarekin eta ETBk dituen giza edo teknika-baliabideekin, merkatuari interesgarri suertatuko zaizkion hainbat katea tematiko aireratu ahal izango da eta kostu hutsarekin gainera. Planteia daitezkeen zenbait katea tematikoren adibideak: albistegiak, eguraldia, Superbat katea, heziketa-dibulgazio katea, lekuan lekuko deskonexioak etab...

Ikuspegi hau ez da utopia, Galeuscaren aireratzea bere garaian izan ez zen bezala. Galeuscaren kostea ez da handia eta urte gutxi barru diru-etekinik ere eman ahal izango du.

Hori bai, aukera hauek guztiak aprobeztatu ahal izateko oinarritzko eta funtsezko puntu bat dago: herri honek bere buroari emango dion telebista-mugen demarkazioaren lege-markoa. Ontzat ematekoa al litzateke Euskal Herrira helduko den katea guztiei euskaraz zerbait emateko obligazioa ezartzea? Marko egokia lortuz gero, ETBri (edukien hornitzaile gisa) eta ekoiztetxe pribatuei gaur egun eskuetan ez dituzten aukera berriak etorriko litzaizkiete. Guztiok nahi ditugu euskal industria audiobisuala sendoa osatzeko aukera berriak. Ateetan dugun Telebista berriak era guztietako eskaintzak onartuko ditu. Produkzio-eskaera gehiago izango denez merkatuan, euskal enpresak panorama berri horri begira jarri behar ditugu gure artera helduko diren enpresekin konpetitzeko. Hori orain egingen da edota bestela...